

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО

Навчально-науковий інститут педагогіки, психології й підготовки фахівців вищої
кваліфікації

Відділ аспірантури і докторантури

ПРИТВЕРДЖУЮ
Директор ВІННИЦЬКОГО державного
педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського
проф. Лазаренко Н.І.
« 25 » 05 2022 р.

ПРОГРАМА

вступного випробування «Дослідницька пропозиція»
для здобуття ступеня вищої освіти доктор філософії
галузі знань: 03. Гуманітарні науки
спеціальності: 032 Історія та археологія
денної та заочної форм навчання.

Вінниця-2022

Розробники:

Мельничук Олег Анатолійович, гарант освітньо-наукової програми, доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри всесвітньої історії;

Коляструк Ольга Анатоліївна, доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри культури, методики навчання історії та спеціальних історичних дисциплін;

Романюк Іван Миронович – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри історії України.

Рецензенти:

Стародубець Галина Миколаївна – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри всесвітньої історії Житомирського державного університету імені Івана Франка;

Кароєва Тетяна Робертівна, доктор історичних наук, професор кафедри культури, методики навчання історії та спеціальних історичних дисциплін;

Програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри всесвітньої історії (протокол № 6 від 23 березня 2022 р.) та кафедри історії України (протокол № 7 від 23 березня 2022 р.)

Програма розглянута і схвалена на засіданні навчально-методичної комісії історичного факультету (протокол № 8 від 25 березня 2022 р.)

Вступ

Програма містить вимоги щодо: структури, змісту та правил оформлення матеріалів для складання вступного екзамену з дослідницької пропозиції за темою майбутнього дисертаційного дослідження вступника; методичні рекомендації щодо захисту дослідницької пропозиції, критерії оцінювання, літературу для підготовки до екзамену.

Претендент до вступу в аспірантуру готує текст дослідницької пропозиції та наукову доповідь у вигляді реферату (у разі відсутності публікацій із заявленої теми). За бажанням вступника доповідь може супроводжуватись мультимедійною презентацією.

Тема дослідницької пропозиції обирається за напрямком майбутнього дослідження вступника, з урахуванням його наукових інтересів, пріоритетних напрямків наукових досліджень прогнозованого наукового керівника або відповідної кафедри. Обсяг дослідницької пропозиції складає, як правило, 5-7 сторінок тексту формату А4, шрифт Times New Roman кегль 14, всі поля – 20 мм, міжрядковий інтервал - 1,5.

У разі відсутності публікацій з проблематики дослідження вступник також подає реферат за темою майбутнього дослідження обсягом до 30 сторінок за визначеними вище технічними вимогами.

Дослідницька пропозиція та реферат (або ксерокопії публікацій) подаються вступником до відділу аспірантури та докторантури за 30 днів до проведення вступних випробувань для рецензування передбачуваному науковому керівнику. У разі потреби, окрім текстового варіанту, готується й презентація в Power Point. За результатами розгляду дослідницької пропозиції прогнозований науковий керівник та завідувач кафедри ставлять свої підписи на титульному аркуші дослідницької пропозиції, що є допуском до складання екзамену.

У разі неподання зазначених документів у встановлені терміни, вступник не допускається до вступних випробувань в аспірантуру.

Дослідницька пропозиція та наукові досягнення вступника (науковий реферат або публікації) оцінюються предметною комісією під час співбесіди на іспиті.

Орієнтовна структура та зміст дослідницької пропозиції.

За структурою дослідницька пропозиція складається із: титульного аркуша, плану-проспекту майбутнього дослідження, обґрунтування вибору теми дослідження.

На титульному аркуші вказується: назва навчального закладу та структурного підрозділу (інститут, кафедра): тема майбутнього дослідження; відомості про здобувача, прогнозованого наукового керівника і завідувача кафедри, засвідчені їх підписами.

План-проспект дослідження представлений у вигляді орієнтовного розгорнутого плану майбутнього дослідження із зазначенням назв розділів та підрозділів, засвідчених підписами здобувача та наукового керівника.

Обґрунтування теми дослідження включає в себе такі структурні елементи: актуальність теми дослідження; об'єкт, предмет, хронологічні рамки та територіальні межі дослідження; мету, завдання та методологічну основу дослідження; прогнозовану наукову новизну одержаних результатів.

При цьому здобувачам варто зауважити, що:

Актуальність теми, в більшості випадків, зазначається декількома абзацами, де чітко і стисло обґрунтовуються чинники або фактори, що визначають актуальність і доцільність вивчення обраного наукового напрямку, сутність проблеми або наукового завдання.

Винятково важливо визначити об'єкт дослідження, тобто процеси або явища, обрані для безпосереднього вивчення (наприклад, події Національно-демократичної революції 1917-1920 років).

Предмет дослідження — це теоретичне відтворення об'єктивної дійсності, тих суттєвих зв'язків і відношень, які містяться в межах об'єкта і які підлягають

безпосередньому вивченню (наприклад, діяльність політичних партій на тому чи іншому етапі революції).

Об'єкт і предмет дослідження співвідносяться між собою як загальне і часткове. Об'єкт — це те, що вивчається, а предмет — те, що передбачається для відтворення. В якості об'єкту необхідно виділити ту його частину, на яку спрямована основна увага дослідника, тому що саме предмет дослідження визначає тему (назву на титульній сторінці) наукової роботи (Скажімо, в зазначеному варіанті слід опрацювати не всі джерела про революцію, а лише ті, які пов'язані з аналізом програмних засад і діяльністю, поведінкою організацій і осередків національних партій).

Оскільки події, явища, факти тощо розвиваються в безпосередньому географічному середовищі, то в обґрунтуванні обов'язково зазначаються територіальні межі дослідження. Наприклад, якщо в науковій роботі йдеться про розвиток освіти на території Поділля, то необхідно вказати, яких саме територій стосується проблема. Іншими словами, доцільно чітко визначити кордони, на яких відбувалися зміни тих чи інших галузей освіти.

Не менш важливе значення має правильне визначення хронологічних рамок наукової роботи (якщо є потреба), де вказати нижню і верхню часові рамки перебігу подій, явищ, процесів, життя і діяльності персоналій і т.п., що дозволяє повною мірою узагальнити, систематизувати, осмислити і оцінити на рівні сучасних вимог історичні події, явища, роль тих чи інших діячів.

Особливе місце в кваліфікаційній роботі займають мета і завдання дослідження. Виходячи з актуальності, ступеня дослідження проблеми, наявності джерельної бази, необхідно чітко сформулювати задум, якого потрібно досягти при вирішенні поставленої мети. Мета формулюється чітко, зазвичай, одним реченням, а реалізується через вирішення дослідницьких завдань. Завдання автора – визначити основні напрямки дослідження, спрямовані на досягнення мети. Як правило, кожне із них розпочинається словами: розглянути; визначити; обґрунтувати; висвітлити; опрацювати; проаналізувати; вивчити; систематизувати; узагальнити; з'ясувати тощо. Зазвичай кожне із завдань відповідає змісту підрозділів майбутнього дослідження.

Методологічна основа дослідження включає в себе методологічні підходи, принципи, методи. Адже, у кожному конкретному науковому дослідженні застосовуються притаманні лише йому методи та прийоми. Тому в вступній частині слід подати перелік використаних у дослідженні методів і коротко та змістовно наголосити, яку роль вони відіграли в досягненні поставленої в роботі мети. Початкуючий, а тим більше досвідчений дослідник має знати, що в науковій роботі для досягнення поставленої мети і реалізації завдань потрібно використовувати фундаментальні або філософські, загальнонаукові (експериментальні, методологічні, описові, експериментально-аналітичні), галузеві та конкретно-тематичні методи: аналізу і синтезу (при вивченні джерел і літератури), типологізації (під час дослідження організаційних засад і структури наукових, науково-краєзнавчих, просвітницьких та інших товариств й осередків), діахронний (при створенні періодизації життєвого шляху і творчості), проблемно-хронологічний (для викладу історичного матеріалу), порівняльний і статистичний (для аналізу різних за характером і значеннями кількісних показників) тощо.

Наукова новизна одержаних результатів визначається постановкою і втіленням авторської концепції дослідження. Тому варто стисло і конкретно подати коротку анотацію того, яких саме нових результатів буде досягнуто на основі наукового дослідження, перерахувати наукові положення, які раніше не були відомі науці або запропоновані автором особисто, а також визначити відмінність одержаних результатів від уже відомих раніше (наприклад: у науковій роботі вперше проведено загальне дослідження недостатньо висвітленої досі в історіографії теми; окреслено хронологічні рамки та запропоновано періодизацію життєвого і наукового шляху творчої діяльності вченого; розкрито форми і методи діяльності наукових, благодійних і інших товариств

України; систематизовано науковий доробок ученого та проаналізовано його історичні погляди на минуле України та її регіонів; отримано і введено в науковий обіг широке коло фактичного матеріалу, архівних джерел, проаналізовано документальну базу наукових праць; відпрацьовано нову методику адаптації тощо).

Орієнтовна структура та зміст реферату (у разі відсутності публікацій з теми дослідження).

Реферат за тематикою майбутнього дослідження (обсягом до 30 сторінок) складається із титульного аркуша; змісту; вступу; 2-3 розділів; загальних висновків, списку використаних джерел та літератури.

На титульному аркуші вказується: назва навчального закладу та структурного підрозділу (інститут, кафедра); тема майбутнього дослідження та відомості про здобувача.

У змісті зазначаються основні структурні елементи реферату.

Вступ містить відомості про: актуальність теми; стан дослідження проблеми; мету та завдання дослідження.

Фактичний матеріал з теми дослідження подається у відповідних розділах реферату, які завершуються короткими загальними висновками.

Список використаних джерел та літератури включає в себе неопубліковані та опубліковані джерела, загальну та спеціальну літературу за напрямком майбутнього дослідження.

Орієнтовний перелік питань для обговорення дослідницької пропозиції:

1. Чим зумовлене Ваше рішення зайнятися науковою діяльністю?
2. Яка мотивація Вашого вступу до аспірантури?
3. Які складові наукової компетентності Ви плануєте набути під час навчання в аспірантурі?
4. Чи маєте Ви наукові публікації з теми дослідження?
5. Чи маєте Ви досвід участі в наукових форумах, конкурсах наукових робіт тощо?
6. Які чинники зумовили вибір теми Вашої дослідницької пропозиції?
7. Сформулюйте, будь ласка, мету та завдання Вашого дослідження.
8. Праці яких вітчизняних та зарубіжних вчених використані Вами під час обґрунтування теми дослідницької пропозиції та автореферату?
9. Які джерела (неопубліковані та опубліковані) були чи будуть використані Вами у дослідженні?
10. Якими методологічними підходами Ви будете послуговуватись у Вашому дослідженні Ви бачите методологічний інструментарій Вашого дослідження?
11. Які основні принципи та методи дослідження, на Вашу думку, необхідно використати у процесі вирішення обраного Вами наукового завдання?
12. Які очікуються наукові результати та в чому їх значення для науки та практики?
13. У чому Ви вбачаєте актуальність теми Вашої наукової роботи?
14. Як Ви можете оцінити рівень наукової дослідженості теми, наукової проблеми дослідження?
15. В чому полягає наукова новизна Вашого наукового дослідження?

Остаточне оцінювання компетентностей вступника здійснюється на основі змісту дослідницької пропозиції та реферату, а також результатів співбесіди згідно із Критеріями оцінювання знань і вмінь здобувачів освіти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського за нижче поданими рівнями і критеріями.

**Критерії оцінювання рівня досягнень дослідницької пропозиції
здобувача вищої освіти**

Оцінка за шкалами ECTS, стобаловою, розширеною	Критерії оцінювання	Рівень досягнення аспіранта
<p align="center">А 90-100 балів ВІДМІННО</p>	<p>Тема розкрита повністю. Вступником опрацьовано значний масив джерел та літератури та здійснено їх критичний аналіз. Вірно визначено об'єкт, предмет, мету та завдання дослідження. Представлена дослідницька пропозиція має наукову новизну та практичну цінність. Узагальнення та висновки є репрезентативними та логічними. Доповідь змістовна та чітко визначає авторську позицію щодо проблематики дослідження. Відповіді на запитання є правильними та аргументованими</p>	<p align="center">Високий</p>
<p align="center">В 80-89 балів ДУЖЕ ДОБРЕ</p>	<p>Тема розкрита, проте є окремі недоліки непринципового характеру. Доповідь забезпечує розкриття теми та має елементи новизни. Вступником опрацьовано значну частку джерел та літератури, однак їх аналіз зроблено дещо поверхово, відсутні узагальнення, наукова полеміка. Відповіді на запитання, в цілому, правильні.</p>	<p align="center">Високий</p>
<p align="center">С 75-79 балів ДОБРЕ</p>	<p>Тема розкрита, однак мають місце окремі недоліки. Аналіз джерел та літератури здійснений поверхнево. Відсутні узагальнення, наукова полеміка. Науковий апарат дослідження потребує доопрацювання. Під час доповіді порушується логіка викладення матеріалу. У відповідях на запитання вступник допускає окремі неточності.</p>	<p align="center">Достатній</p>
<p align="center">Д 60-74 балів ЗАДОВІЛЬНО</p>	<p>Тема роботи, в основному, розкрита, але мають місце недоліки змістового характеру, наявні ознаки компіляції, відсутні узагальнення, авторські висновки. Дослідження виконане на обмеженій джерельній базі. Науковий апарат дослідження потребує значного доопрацювання. Вступник не володіє окремими аспектами досліджуваної проблеми. Не на всі запитання членів комісії здобувач дав правильні відповіді.</p>	<p align="center">Задовільний</p>
<p align="center">Е 50-59 балів ДОСТАТНЬО</p>	<p>Тема роботи розкрита частково. Мають місце суттєві недоліки змістового характеру, наявні ознаки компіляції, відсутні узагальнення, авторські висновки. Не завжди науковий апарат дослідження визначено коректно. Доповідь озвучена за текстом, однак вступник не володіє окремими аспектами дослідження. Відповіді на запитання членів комісії є неповними та не завжди точними.</p>	<p align="center">Низький</p>

FX 35-49 балів НЕЗАДОВІЛЬНО	Мета роботи сформульована неправильно. Змістовне наповнення не відповідає темі дослідження. Важко визначити ступінь самостійності представлених матеріалів. Оформлення має суттєві недоліки. Доповідь не відображає зміст роботи. Більшість відповідей на запитання членів комісії – неточні або неправильні. Вступник не володіє проблематикою дослідження.	Незадовільний
F 1-34 бала НЕПРИЙНЯТНО		

Рекомендована література

1. Адаменко М.І. Основи наукових досліджень. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2014. 188 с.
2. Білуха М.Т. Методологія наукових досліджень: підручник. Київ : АБУ, 2002. 480 с.
3. Борисенко В.Д. Організація наукових досліджень в Україні : навч. посіб: нац. ун-т ім. В. О. Сухомлинського. Миколаїв : МНУ, 2016. 258 с.
4. Важинський С. Е., Щербак Т. І. Методика та організація наукових досліджень: навч. посіб. Суми : Сум. ДГУ імені А. С. Макаренка, 2016. 260 с.
5. Зацерковний В.І., Тішаєв І.В., Демидов В.К.. Методологія наукових досліджень : навч. посіб. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 236 с.
6. Кравець Н.П. Основи наукових досліджень : навч. посіб. Нац. пед. ун- т ім. М. П. Драгоманова. Київ : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2016. 78 с.
7. Крушельницька О.В. Методологія та організація наукових досліджень. Навчальний посібник. Київ: Кондор, 2003. 192с
8. Кушнарєнко Н.М. Наукова обробка документів : підручник. 2-ге вид., випр. і доп. Київ : Знання, 2004. 331 с.
9. Партико З.В. Основи наукових досліджень: підготовка дисертації : навч. посіб. Запоріжжя : КПУ, 2015. 235 с.
10. П'яницька-Познякова І.С. Основи наукових досліджень у вищій школі : навч. посіб. Київ, 2003. 116 с.
11. Савченко В. Наукове дослідження: задум, реалізація, результати : монографія. К, 2013. 271 с.
12. Сидоренко Н.М. Основи наукових досліджень навч. посіб. для студентів ВНЗ. Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2015. 211 с.
13. Шейко В.М., Кушнарєнко Н.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності : підручник. 4-те вид, випр. і доп. Київ : Знання, 2004. 307 с.
14. С. Behan McCullagh, Justifying Historical Descriptions, Cambridge University Press: New York 1984.
15. Fullerton, R.A., "Historical methodology: the perspective of a professionally trained historian turned marketer", Journal of Historical Research in Marketing, 2011.Vol. 3 No. 4, pp. 436-448.
16. Martha Howell and Walter Prevenier, From Reliable Sources: An Introduction to Historical Methods, Cornell University Press: Ithaca, 2001.
17. R. J. Shafer, A Guide to Historical Method, The Dorsey Press: Illinois, 1974.
18. Topolski J. (1976) The Subject Matter of the Methodology of History. In: Methodology of History. Synthese Library (Monographs on Epistemology, Logic, Methodology, Philosophy of Science, Sociology of Science and of Knowledge, And on the Mathematical Methods of Social and Behavioral Sciences), vol 88. Springer, Dordrecht.